

Tartalom: Széttékintés perfolyamunk mezején, 's jelesen a' folyamodás- és ügyvédi meghívásról; (Szentiváni Mihály) 175. l. Cora, (K—r) 179. l. Feledés. (Somogyi Antal) 181. l. Közlemények. 182. l.

Széttékintés perfolyamunk mezején, 's jelesen a' folyamodás- és ügyvédi meghívásról.

(Folytatás.)

III.

Midőn azt mondám, előbbi cikkünk végzavaiban hogy a' folyamodás kiforgatja perfolyamunkat alakjából, koránsem azt értettem, mintha a' királyi főkörmány vagy udvar visszaélőleg az igazság elnyomásával gyakorolná legkisebbé is e' jogot, mert nyiltan megkell vallanunk, hogy annyi törvénykezési zavar, birói önkény, ügyvédi csel 's magános erőszak, alattomas álérdék között, mennyi nálunk hajdan honos volt, 's ma sem éppen hontalan, a' folyamodás öre vala a' törvényszerűségnek 's gyámola az igazságnak. Ma is 10 eset. közül 1-ben szükséges, 2-ben hasznos, kettőben nem hasznos ugyan, de nem is egészen fölösleges, 4-ben fölösleges 's alig 1-ben káros az igazság tisztább kifejlésére. De fő hiány a' folyamodásban az, hogy egy élő támasz a' már támaszra nem is nagyon szorult növény mellett; míg a' növény gyenge volt 's a' támasz nem gyökerezett meg és nem hajtott ki, védé a' kor rombolásai ellen, de már gyökerei elszívják azéletnedvet, kisárjadt lombjai bé árnyékolják, 's háhár a' csapkodó szélvész szaggatása védi is, a' növény csakugyan sindevész gyámolása mellett.

A' folyamodás egy idegen láncszem törvénykezési rendszerünkben 's éppen az első karikához csatlott, melly mentől tovább nyujtatik, annál inkább vezet félre az eredeti láncszortól.

Törvény könyvünkben a' folyamodás új vendég. Először a' leopoldi hitlevélben volt szerencsénk rövid látogatásához, midőn népes társágban a' köz zaj közt csak érintőleg mutaták bé; azután az 1753diki 2dik cikkben hosszabb látogatásra méltatott; ekkor már viszonyai-
val is megismerkedtetett 's még rokonságot is kötött az atyafiság kötésre igen hajlandó magyar háznépvel. A' vendégszerető asszonyságnak tett szett a' sima nyelvű vendég; majd a' segélyszükös ház bizodalját megnyeré hasznos szolgálattal; most már egészen házivá lett, de a' gazda tudtán kívül; a' most is segélyszükös házi nőnek hasznos barátja lett; az inasoknak, udvarmestereknek, kiket bő kézzel ajándékoz, nagy kegyökbé juta, 's már ha morog is a' gazda a' felfordult házi rendért, minoritásban marad.

A' leopoldi hitlevél 4-ik pontja: „Morem usitatum, utpote quem supremae potestati non derogare invenimus in Gubernii consilarii intimi, comitorum, suffragiorum, politia ac libertate, in Tabulae judicariae, Magistrorum Protonotariorum et Assessorum, item et inferiorum tribunalium auctoritate, in administrandae justitiae solito ordine et usu (omnia tamen salvo in gravioribus recursu ad regem) illaesa praecipimus conservanda.“ Itt fordul először a' „recursus“ szó elő törvényeinkben, de ez is olly törvény, mint még sok novellaris articulusunk, mellyben hasonlóan a' Szent Péter

köpenyegéhez, minden benne van 's még sincs semmi. Olyan mint a' háló, melly ki van terítve egy egész völgyet vagy erdőt befogni, de éppen azért, mert illy nagyságot ölel bé, nagyon tág játéka marad közben a' kikerülésnek 's kijátszásnak. A' ravasz rókák távolról meglátják 's kikerülnek, vagy egy vizmosáson, hová mindent békaroló szövedéke még sem hathatott le, elsuhannak alatta; a' szárnyas állatok átrepülnek föltte; a' csuszómászók át simulnak alatta vagy lyukai közt; a' hatalmas oroszlánok és medvék szétszaggatják gyenge szálait; az egerek ha belé akadnának is kirágnak; a' bogarak csekélyebb martalékok, mintsem elfogásokra számítva legyen, 's így utoljára is legfennebb egy, gyámoltalan nyul, vagy ízes husú szarvas és félénk őz kerül a' hálóba. Az idézett cikkből kettőt tanulunk: 1) hogy folyamodásoknak csak fontosabbakban (gravior) van helye, de ez nem nagy tudomány, mert a' fontosság 's még inkább a' fontosabság nagyon viszonyos (relativ). A' mi szegénynek nagyon fontos gazdagnak lehet nem az, 's megfordítva; és viszont a' mi magában fontosság nélküli fontosabb egy még kisebb súlyúnál. 2) a' folyamodásnak csak a' felséghez (ad regem) van helye, vagy ha a' rex alatt az ő felsége nevében munkáló kir. főkirályt értjük, oda, de mindenik esetben csak egyikhez a' kettő közül.

Másodszor és utoljára van említés felőle az 1755diki 2-ik cikkben, hol ez áll: „*recursus ad thronum suae Majestatis non ex dictamine legis, sed ex benigna regia annuentia omnibus patet; ita tamen ut convicti recurrentes intra 15 dies a' die latae sententiae deliberationem contra se latam excipere... et ex ejus tenore sub trimestri spatio regium mandatum ad inhibendam executionem et submitendam transmissionem exorare et extrahere obligantur, alias completo trimestri... causa transit in rem adjudicatam, exclusis omnibus juridicis remediis executioni demandanda. Alább e' van: „si convictus tam per appellationem, quam per recursum sententiam con-*

tra se latam ad thronum suae Majestatis provocaverit, fructuum medio tempore perceptorum, expensarum item et fatigiorum refusioni in casu succumbentiae obnoxius erit... absque tamen articulari poena ob recursum irroganda, salvisque legibus patriae de appellationibus editis.“ Ebből tanuljuk: 1) hogy a' folyamodás nem törvény rendeletéből, hanem csak kegyelemből engedtetik meg. Elég szomorú tanúság lenne valóban, ha nem azon humanus szellemből tekintenők, melly az újabbkori intézkedéseket jellemzi, mintegy kárpótlásul az alkotmányszerű szigorú törvényességen ejtett csorbáért. Itt a' törvényhozás előtt nyilván a' személyes ügyekbeni megkegyelmezhetés eszméje forgott, 's mint a' leopoldi kötéslevél idézett 4ik pontjából megtetszik, csak rendkívüli „fontosabb“ ügyekre nézt volt a' folyamodás véelve, midőn már a' vesztett igazságnak utolsó menedékül csak a' királyi kegyelem marad fenn; különben lehetne-e hinni egy alkotmányos nép törvényhozóiról; hogy kimondjanak olly elvet, melly által az ügy kivéteket törvényes sarkából, 's egészen a' kegyelem határozatlan tág mezejére tétetik át? Törvénykezésünk valóban csaknem rémképpen tépelődik mindig az igazság elnyomásával, 's e' lágyszivűségre aztán igazán olly rendszabályokat alapít, mellyeknek misericordianus frateri érzeléséért a' „Kelet népe“ írója méltóbban elkeserednék, mint a' Pesti Hírlap 18dik vezércikkjéért. 2) Tanuljuk a' folyamodás törvényes gyakorlatát, mi a' halasztás kikerülésén alapszik. Lemondásról, a' hurczolás e' büntelen neméről emlékezet a' törvénycikkben nincs. 3) Folyamodásnak az ügy olly állásában van helye, midőn vesztés esetében az alsóbb birói határozás minden menedékek kirekesztésével elégtételbe veendő, 's így nem minden közbeszótt aprólék kérdés után. 4) Folyamodni csak ő felsége királyszéke elibe lehet. 5) A' vesztés folyamodó a' költséget, fáradságot úgy az idő közbeni gyümölcsöt fizeti. A' törvény szabályszerű (normalis) árról nem szól, 's így valódi

árszerűt kellene értenünk, mert nagy jövedelmű tárgyakért csupa hurczolásból is folyamodnék a' birodalmas, hiszen akkor a' jövedelemnek legalább kilencz-tizedét tisztán kapná. 6) A' folyamodásért nem szabatik büntetés. Törvényhozásunk igen jól tudta, hogy a' büntetés nem czélszerű mód a' folyamodások árját megakasztani, mert a' peres sokkal vakabb önzéssel szokott bizni igazában, mint sem a' büntetés féltelme visszatartóztassa a' jobb szerencse megkísértésétől; de sikert sem ad, mert ha nagy a' per tárgya, időközbeni jövedelméből könnyű kifizetni 200 forint díjt, ha pedig kicsi, akkor a' számítóbb vagy félnélkebb peres nem meri megkísérteni a' kockát, mert többet veszthetne mint tán nyerhetne; végre nem is használ semmit, mert annak mérlege az „ansa litigandi,“ eszes ügyvéd pedig mindig olly szint tud adni folyamodásának hogy nyilvános perhuzásnak nem lesz folyamodása mondható. 7) A' folyamodás nem árthat a' felhívásnak; innen olly esetekben, melyek orvoslatára törvény vagy gyakorlat a' felhívást szabta ki, nem használható. Illyek a' perek nem csak derekas állásban, hanem ezen törvény szellemében mindig, valámig a' felvitel akár részileg (in ea parte), akár birodalmon belől, akár kívül megengedhető. Továbbá olly esetekben, midőn a' törvény gyorsabb igazság szolgáltatásért rögtönös elégvételt rendel, 's birodalmon kívüli felvitelt enged, folyamodásnak ezen törvény szellemében helye nem lehetne. 8) A' folyamodások függesztő erejéről; főként általánoson és minden esetre kiterjedőről, emlékezet e' törvényben nincs, mi szoros következetességgel víve a' perfolymot egészen elferdítené. —

Ezeket tanulhatnók az idézett cikkekből, de ha valósággal is eltanulnók 's ügyeinket ahhoz alkalmaznók igen szerencsétlen ügyvédek lennének, mert a' gyakorlat nagyon eltér e' magyarázatoktól. A' folyamodások barátjai átlátták hogy e' törvény határozatlansága végetlen zavart okozna, 's a' bajon a' mult század módjára szabályozó rendeletekkel akartak segíteni,

mellyeknek czélja hasonlóan jó, de az eredmény' ellenkezőleg ütött ki, mert „szemesé a' vásár.“ Egy 1775-ben majus 14-kén 550. udvari szám alatt költ 's 2878. kormányi szám alatt kihirdetett körlevélben meghatározatnak a' pontok, mellyeken kívül folyamodásnak; helye nem lehet. Ezek közt első, „ha az igazság! megtagadatik.“ Ezen kívül még négy pont van, de azokra kevés a' szükség, mert ez olly tág, hogy minden lehető eset benne foglaltatik, mert volt-e valaha vesztő fél, melly bonâ vagy malâ fide azt nem állította, hogy az igazság tőle megtagadtatott? Helyes-e panasza vagy nem, azt a' folyamodásról ítélő biró fogja elhatározni, de addig a' nyertes ügye csak ugyan helyt áll. Hogy ezt a' körrendelet nem illy tág értelemben vette, megtetszik a' többi pontokból, azért nem árt azokat is említenünk. Második ok, ha az alperes meglívaflan és hallgatatlan ítéltet meg. Harmadik, ha az alsóbb biró olly esetekben, mellyekben felhívásnak birodalmon belől nyilvános törvény szerint helye nem lehet, birodalmon belől felvitelt enged. Negyedik, ha az Apr. III. r. 8. czim 1. cikkben irt panaszos keresetben az alperes közvetlen örökösödés szempontjából tett perfolyam elleni kifogást. Ötödik végre midőn büntető keresetekben a' hünös elismerve az ítélet igazságát csak kegyelemért folyamodik. — E' pontok mutatják, hogy e' rendelet kelésekor a' folyamodás még azon szempontból volt felfogva, mint fennebb érintém. De mennyire eltért ettől a' mai gyakorlat? Most a' per minden állásában, sőt minden kis kérdésben folyamodással szalad a' peresfél a' kir. főkormányhoz, onnan az udvarhoz 's még néha „a principe male informato ad melius informandum;“ nagyon hanyag ügyvéde lenne azon pernek, melly vég lefolytaig csak egyszer kétszer járta meg Bécsset, pedig törvényeink az 1755-beli 2-dik cikkből megtetszőleg csak igen kevés terhes esetben engedék meg, hogy ő felsége szentséges színéig felhasson. Az ügyvéd, ha nincs kedve fejét menedékezésen törni, vagy gondolkozási időt akar nyerni, vagy

principalissával elfeledte jókorán értekezni, azonnal folyamodást jelent, 's akkor elmondja a' meséként „ehetünk, ihatunk, alhatunk, még is elérkezünk,“ mert a' folyamodásról egy 1807-ben 3257. kormányiszám alatt költ rendszabály szerint 50 napig díj nélkül lemondhatni, pedig a' szegény kifáradt peresnek ezen 50 nap is jó kora idő, sőt ha a' nyertes fél ügyvéde elmulatta vagy feledte megsemmisítést kérni, még a' 50 nap után is büntelen le hagy a' folyamodással 's a' perfüggés még is meg marad; némelyek kezdették ezt már oda kiszélesíteni, hogy ha akkor, midőn a' megsemmisítés kérik, beadják a' folyamodást, a' dolog nyelbe lesz ütve; így csak ugyan nem tudom: mikor lehetend vagy egy folyamodást megsemmisíteni. Bécsuszott továbbá, hogy ne csak az udvarhoz, hanem a' királyi főkormányhoz is lehessen, sőt kelljen előbb folyamodni, mi a' perek hallhatlanságára nem kis haszonnal van; a' kir. főkormányra nézt pedig azon káros hatása lett, hogy az özönnel áradó folyamodások minden idejét éven át elveszik, 's a' felhívott ezernyi pereknek hátra kell maradni megfeszített szorgalom 's legsürgetőbb tárgyalás mellett is.

Mivel a' folyamodások igen eláradását a' kormány is nagyban látta, segíteni próbált a' dolgon, 's még 1807-ben 1006. és 1817-ben 720. kormányi szám alatt köröztette, hogy a' méltatlanul folyamodók költség, fáradság és haszonvétele megtérítésen kívül még törvényszegési (articularis) büntetésen marasztassanak, vagy ha ezen büntetés a' pertárgyát feljül mulná egy 1825-ban 1004. udvari szám alatt költ rendelet szerint méltatlansági díjon, de csak azon esetben egy 1810-ben 756. szám alatt költ kormányi rendelet szerint, ha a' büntetés nyilván kijellettetik a' határozatban. Azonban hogy ez célra nem vezethet már finnebb láttuk, 's hogy nem is vezet a' tapasztalás eléggé bizonyítja.

Voltak olly esetek, mellyekben folyamodás ha jelentetett 's valósággal előmozdított is; perfüggést nem okozott, pedig harmadna-

pos ügyekben, szóbeli perekben, folyó elégvételek ellen 'sat. de majd felhozták, hogy következetlenség felsőbb bíró előtt álló 's így változható esetet elégtételbe venni, mert az alsó bíró nem jósolhatja meg előre, ha fognak-e helyet adni folyamodás mellett a' kérésnek? ehhez még egy kis méltóság sérelemtőli aggodás is szövődött, kimondaték hát a' folyamodás általános függesztő ereje, mi által az egy universalis 's még a' bizonyos halál ellen is védő perlekedési orvossággá vált; az alsó bíró helyzete pedig nagyon megnebezült, mert nem tudja már a' régi törvényes gyakorlathoz ragaszkodjék-e vagy a' folyamodás általános függesztő ereje elvéhez, mi még szabályozó rendeletben sem mondatott ki, csupán egyes esetekben?

Van még a' folyamodásoknak egy rossz oldala: a' tudósítás (informatio) kérés, mert az által az alsó peres féllé, vagy valamelyik fél ügyvédévé válik, és a' felsőbb bírónak azon fonal vége, melly az ügyet alatt megbuktatá, kezébe adatik, 's csak kevés inertiae vis vagy nem eléggé talpon álló ítélet kell rá, hogy e' hivatalos sugallás által a' felsőbb bíró is azon ösvényre vonassék, mellyen a' per már egyszer megbukott. Azt szokták mondani, hogy folyamodás mellett az alsó bíró ítélete támadtatik meg, egy ennyi részben félnek méltán tekinthető, de ezen ellenvetés áll a' felhívásokról is, még sem jutott soha senkinek eszébe felhívás mellett tudósítást kérni az alsóbb bírótól. Ha a' fél nincsen megnyugova az ítéleten, ez még nem megtámadása az alsó bírónak, mert az ítéletek különbözők, a' bíró személyes megtámadására kitérni pedig tilos lenne, de éppen az egyik legrosszabb a' szokásba jött folyamodásokban, hogy az alsó bíró valóban peres fél gyanánt tekintetik, és olly kiméletlen hangon káromoltatik néha, mi büntető perbeli vádhangnak is igen éles lenne. Bírónak az előterjesztett adatokból kell és lehet csak helyesen ítélni, tudósítás tételre tehát szükség sem lenne.

Rövidbe a' mondottakat: a' folyamodás fő hiányai: hogy általa a' per kivétetik törvényes

alakjából 's közigazgatási kezeléssé lesz; az alsó bíró hatásköre csak nem gyermekjátékká válik, hogy a' folyamodás egy feneketlen tó, melly ha még jobban kifejlik mind egyes ügyeket, mind a' perlekedési rendszert bényeléssel fenyegeti, hogy máris a' per kétszer foly le: egyszer rendes törvényes uton másszor folyamodás mellett. De valljuk meg, van egy jó oldala is. Nálunk, hol olly gyakran dől el a' per csupa formáságon, hol némelly esetekben rögtönös elégtétel van határozva, csak ugyan van szükség egy menedékre, melly illy esetekben az alsóbb bíró önkénye vagy rövideske látása ellen védjen, ezekre nézt a' folyamodás megsemmisítő székünk (Cassations-gericht.) hiányzását pótolhatná, 's ha a' törvényhozás által ide módosítatnék, úgy hiszem, kártékonyság helyett áldassossá válnék. A' kormány atyai kegyességénél fogva erősen szokotta a' folyamodásokhoz ragaszkodni, mint a' gyám szükös igazság végmenedékéhez, azért a' folyamodások általános eltörlésébe megegyezését remélni alig lehet, de józan módosításra igen is remélhetni segéd kezét, mert az eláradott folyamodások károságát nagyon is átlátta, 's jelenlegi kormányunk határozottan kitüntette törekvését a' folyamodások elharapozását korlátok közé szorítani.

(Vége következik.)

Szentivánt. Mihály.

Cora.

(Vége.)

Végre szabadon bocsáttatám, de az ügyvéd legottan maga elébe idézvén, illy labdacsokat intéze hozzám:

„Ifju ember!“ mondá dolyfős és intő hangon, mellyet fölvennie bármelly szakállatlan tisztviselő magát jogosítva képzei, mihelyt egyenruháját felölté; „ifju ember! Kegyed ha nem is nagy tévedéseket, de legalább nagy gondolatlanságokat köteles jóvá tenni. Mint idegen

Kegyed e' városban a' jóakarát és nyájasság mindazon jelével fogadtaték, melly annak lakóseit jellemzi. Betegségében megelőző szivességgel ápoltaték szomszédi által. A' bizalom 's részvét mind ezen jelei az illedék 's hála mély érzelmeit gerjeszthették volna fel Kegyedben. . .“

„A' menykőbe uram!“ fölkiálték egy matróz hangján, kit az indulat akarátja ellen elragad, mit akar ezzel 's mit miveltem hogy bécsukást 's illyen lehordást érdemeljek?

„Uram!“ mondá ő, homlokát redőbe szedve, hallja csak Kegyed, mit mivelte. Kegyed mindennap élvezé vendégszeretetét egy tisztos polgárnak, mellyet a' böcsületes fűszeráros családja ölében nyujtani sziveskedék 's Kegyed olly célokból fogadá azt el, miket most mellőzni kívának, de megítelni azokat Kegyed lelkiismeretére hagyom. Ugy hiszem, célja volt Kegyednek a' fűszeráros lányát elcsábítani 's össze nem függő beszédi által, mellyek a' tulfeszültség bélyegét hordozák, megvakítani, vagy játékot üzni könnyenhivéssel, midőn őt Kegyed rejtélyes tréfáival elámitni törekvék.“

„Igazságos isten! ki mondta ezt?“ kiálték szivem szorongásában.

Gibonneau asszony maga. Eleinten úgy tekinté Kegyed csudálatos beszédét mint vonásait valamely természetes eredetiségnek. Lassan lassan elijedt rajtok mint eszelősség nyilvános jelein. Darabig áatallá szüléit ez iránt tudósítani; mert ezen böcsületes polgárok szivében jóság és szánakozat öröklött erények. De végre, kevéssel egy érdemes férfival egybekelve, kit ő imád 's ki eránt kétségkül már rég tudja Kegyed, házassága előtt titkon olly szenvedélyt táplála, melly egészségét mélyen megrázta vala, és sirba viendé őt, ha szüléi tovább is ellenzették volna szerelmét; végre mondom, a' tiszteletre méltó Gibonneauval egybekelve 's egy felettébb kinos terhesség kezdetével elgyöngítve 's méltán rettegve az ijedtség következményit olly állapotban, mellyben most vagyon, elhatározá Cora asszony, szüléit a' Kegyed agyának fonáksági 's napontai jeleiről értesíteni, mellyeket da-

rab időtől tapasztalt. Ezek a' böcsületes emberek, nem akarák hinni 's erősen gyöngéd tartózkodással tarták szemügyön. Végére látván Kegyedet a' tulfeszültség és tébolyodás olly pontján, mi lyányukat tetemesen elérmité, tanácsosnak véleik a' törvény és előljáróság védelméhez folyamodni, melly nem is vonaték meg tőlök 's az előljáróság fölkele nyugtatásukra, mert az előljáróság tudja, hogy legszebb előjoga."

„Elég, elég, kérem [az isten szerelméért, uram!“ kiálték, „én kész vagyok phrasisainak többi részit könyv nélkülözni, annyiszor kellett minden alkalommal hallanom.“

„Nem, ifju ember,“ kiálta az ügyvéd maga résziről, szózatát főlebb emelve, „Kegyed nem buhatik ki az előljáróságnak örökös alól, melly az ifjuságnak tanácsával 's ügyeletével tartozik, egy előljáróságnak, melly polgárainak javát 's nyugalmát akarja. Használja Kegyed a' dorgálást, mellyet érdemel. Lássá át igaztalanságát, melly fölöttébb terhes! Kegyed félelmet és nyugtalanságot hozott a' fűszerárus családjába, Kegyed elakarván bolondítani vagy csábítani egy fegyhetlen életü gyógyszerárus nejét; megsértette a' vendégszeretet szentségét. Úgy van, Kegyed mind a' kettőt megkísértette, mert én nem tudom, milly értelemben kelljen a' törvényeknek ama' csudálatos vers töredékeket itélni, mikkel Kegyed e' vendégszerető haz köfalait bémocskolta, mellyeket a' fűszerárus lyánya, mint a' Kegyed örülségének czáfolhatatlan bizonyosságit közlé én velem. Végre, uram, nem tartván Kegyed elégnek, derék embereket kesergetni 's a' szomszédságot háborgatni; az általam képviselt felsőségnak is ellent állott, azon jeles orvost, ki Kegyedat ápolá galléron ragadta 's ütötte, olly erőszakot követett el, melly egy egész békes lakosság nyugalmát fölzarvarta 's Gibonneau asszonynak a' neki okozott ijedtségnél fogva könnyen veszélyessé válhatott volna.“

„Cora beteg?“ kiálték, „nagy isten!“ 's futni akarék, hóhérom ügyvédi ékesen szólásától menekülnő, de maradnom kelle.

„Kegyed nem hagy el engem, ifju úr!“

monda, „a' nélkül hogy az ész igéit hallotta, a' nélkül hogy nekem becsület szavát adta legyen, látogatásit Gibonneau asszonynál felfüggeszteni, sőt lakását is elhagyni, mellyet a' fűszerárus házával át ellenben bír.“

„Nohát,“ szólék, „uram én esküszöm, hogy elszánt akaratom, e' böcsületes emberektől végbucsút venni 's őket megkövetni, Cora asszony után tudakozódni 's egy óra alatt e' boldogtalan várost örökre elhagyni.“

Fölfegyverzém magamat hidegvérrel 's bátorsággal még egyszer a' fűszerárust meglátogatni. Mivel egész városban örültek tartatám, nagy zajt okozta fogságbóli menekülésem. A' fűszerárus felni és remegni látszék, neje szint háta mögé butt, Cora elsárgult az ijedtség miatt 's Gibonneau úr a' nélkül hogy valamit szólna nekem, mogorva képet csinált. Én nyugodtan szólék ő velek, kérem felednék el a' bántalmat, mit nétán okoztam volna 's hinnék el, hogy a' gondosság és szeretetért, mit személyesen nálok találtam vala, örökké halás leendenék.

„És Kegyed, asszonyom!“ szólék érzékenyült hangon Corához „bocsássa meg nekem azon illetlenségeket, miket elkövetni szerencsétlen valék, 's ha hihetném azt, hogy Kegyed egy pillanatig is képesnek tarthat engem, elveszteni szemügyem elől a' tisztelést, mellyel Kegyednek tartozom, szörnyűt kellene halnom a' búbanat miatt. Remélem, elfelejtendi Kegyed viseletem fonákságait, hogy csak bocsánatérti esdése 's a' szívbéli hála maradjon emlékében, mellyet én Kegyed elébe azon perczen hozok, midőn örökös búcsút akarok venni.“

E' szavakra minden arcokat vidulni látték, kivéve a' Coráét, melly, mint vallást kell tennem, csak gyöngéd szánakozást fejezett ki. Próbát akarék tenni, egészsége iránt megkérdezni, mellyet bolondságim által megrongáltam vala, de midőn elmémbe villant eredeti oka beteges állapotjának 's a' vonzalom, mellyet keblében férje iránt olly soká táplált vala, midőn emlékezém a' boldog szerelem zálogra, mellyet szíve alatt hordozta, zavarva lőn nyelvem, 's a-

karatom ellenére könnyeket hullaték. Az egész család körül foga most, sirt velem 's elárasztta engem a' sajnálat és szivesség jeleivel. Maga Cora is felém nyujtá szép kezét, mellyet mind eddig soha illetni nem vala szerencsém 's még csak bátorságot sem tudtam volt venni magamat, ajkimat rányomni. Végre elválék követve áldásaiktól köztök volt lakasomért, 's kivált szerencse kívánásaiktól béálló utamra. Mert bár mennyi szépet és nyájast mondtak is nekem, de egyetlen szózat, egy igesem hallszék, melly maradásra szólított volna.

Elnyomva fájdalomtól és megtört kebellem érzém térdeimet alattam ingani, midőn elhagyám a' házat, hol annyi édes álmat álmodtam, 's olly fényes csalódásokat tápláltam vala. Megtámaszkodám egy szőlőtő borította ajtófélfé, 's a' szép arany firnászra az ablakon, még legutolsó gyengéd pillanatot veték.

Egy szót hallék most, melly belülről hangzék és nevemet mondá ki. Corának vala ez szava; hallgatózám: „Szegény ember,“ mondá ő megilletődve, „elmene hát még is.“

„Nem sokat bánom,“ viszonzá a' fűszerárus, „bár ő egy derék ifju ember 's contoját pontosan fizeti.“

Tavaly e' tartományi városon menék át Limonsin felé utazva. Corát látám az ablakban; három szép gyerek volt körül, 's egy pompás virágcserep szines ibolyákkal előtte. Corának kis-sé hosszukás orra volt, elsoványult ajkai, valamennyire vörös szemei, béesett arczai, 's néhányal kevesebb foga.

Feledés.

A' N. Társalkodó egyik számában K. L. érinté, hogy az úrbér javallatából a' költözés szabályai, 's más az úrbérrel egybeköthető tárgyak elmaradtak. — Feledésnek látszik tulajdonítani, hogy ezek az úrbérben elő nem hozat-

tak. Igen de a' feledés két nemü. Némellykor megemlékezik az iró egy tárgyról, de meg nem említi. 'S illy feledés gyakran hasznos. Máskor a' tárgy azért nem említetik, mert nem emlékeztek meg róla.

A' feledés első nemét követém, midőn a' költözésről nem szólék az úrbéri javallatban. Nem tartám jónak azt megemlíteni a' hitben, hogy mások tán meg nem emlékeznek róla. De megemlékeztek. Azért most már okát kell adnom miért nem hozám fel. Jovallatom szerint szabadságában áll a' jobbágnak telkét eladni. Ez adásvevési szabadságból önkényt foly, hogy a' jobbágy azon esetekben midőn telkét eladja, szabadon elköltözhetik, 's letartóztatására nincs ok. Az olly esetben pedig, ha a' jobbágy telkét el nem adhatja, mert vevője nem akad, 's még is meg akar lakhelyétül válni, föltehetni, hogy állapotja túrhetetlen, 's ebben őt marasztani nem látom méltányosnák.

Vannak más tárgyak is, mellyeket a' magyar úrbérben fölletünk, 's én az erdélyi úrbér jovallatában készakarva nem sorolám elő, mert nem sok hasznát láttam magyarhonban is annak, hogy ott az úrbérbe iktatták.

Vannak még tárgyak, mellyek az úrbér behozatalával szükségképp elintézendők. De ezek magyarhonban is külön czikkebbe irattak, 's nézetem szerint igen helyesen. Ezeket el nem feledém, de másaktul várom tárgyalatásukat, magam egyebekkel lévén elfoglalva.

Ennyit az úrbéri intézetek kiegészítéséhez még kívántatókrul. 'S most már más tárgyakra kívánok átmenni, mellyek, mint tapasztalom, ki vagynak feledve a' reformok körüli érintésekből. Jelesül nem látok említést

az Oláhokról.

Az Approb. törvény szerint az oláhok csak eltűretnek az országban. Az oláhok Erdély népességének nagy részét teszik, 's a' nagy szám — csak tűretik. Az oláhok a' közterheket viselik, 's ezért eltűrjük; az oláhok a' hont védik, 's ezért eltűrjük.

Úgy hiszem elérkezett az idő, hogy e nép ne legyen többé csak a közteher viselője a köz jóvakbani részvét nélkül, ne legyen csak a hon lakója, de polgárja is. Úgy hiszem a köz értelmesség eljutott már oda, hogy semmit se hiygen okosnak, mi nem igazságos, és Vellejus Paterculus a mondását sajátévé tegye miszerint „id solum videtur rationem habere, quod haberet justitiam.“ (Hist. rom. I. 2. c. 35.) Úgy hiszem méltányos korunk törvényhozása megfogja adni a hon minden tagjának az emberi, s polgári jogokat. A törvényhatóságok, úgy hiszem továbbá, körükben nem fogják elmulasztani azt, mit törvény alkotása nélkül is tehetnek, s megfogják adni az oláh lelkészeknek a szovazati jogot. Magyarhon e részt jó példával járt elő.

„A nemzetiség!“ fogják sokan kiáltani. Én pedig ezen exclamatoria más exclamatioval felelek: „Az emberiség!“ Valóban nem lehet a legmélyebb megilletődés nélkül tapasztalni milly szűk sokunknál a látkör. — Nem kívánom, hogy az országlással foglalkozók olly magas reptű képzzettel bírjanak, mint a költő titkos valóért lelkesedő hevében. De ki annyira nem e-

melkedett, hogy a nemzetek ügyeit az emberiség magas szempontjából ítélje, az egy országot mindig csak egy oldalulag fog ismerni, s nézetei olyanok lesznek mint ki valamely tájt, a helyett hogy a madárperspectivből tekintné ált, az aljbul szemléli csak.

Volt idő, mikor a villányosság, galvanismus, közönséges és állati magnetismus külön erőknek tartattak. Ma a négyet egynek hiszszük, különböző jelenetekben különbözőleg, de még is összhangzónhatónak. Szeretem hinni, hogy jó idő s ez idő nincs távol, mellyben a külön családok nemzetségekben (tribus), a nemzet-ségek nemzetekben, a nemzetek az emberiségben annyira össze fognak olvadni, hogy bár minden egyes tag más más ábrázattal, s külalakkal bír, nem fogunk senkiben egyebet látni mint embert, kölcsönös gyengédséggel ügyekezni fogunk egymás hiányait nem palástolni, de kijavítani, s egyre munkálással olly dicsfényt fogni az emberiség körül, mellyet semmi ármany semmi rossz akarat, s még az Orcus komolya se legyen képes elsötétíteni.

Somogyi Antal.

KÖZLEMÉNYEK.

A keleti népek fogalma az igazság szolgáltatásáról.

Az ismeretes Dr. Bowring Egyiptomrólí tudósításában következő párbeszédet jegyzi fel, melly között s egy nagy tekintetű egyiptomi tisztviselő között történt. Az egyiptomi kérdé: Való-e, hogy ti angolok tolvajitok és gazembereiteket messzi tájakra külditek? — Úgy van. — S mennyibe kerül nektek egy illy fizkő elszállítása? — Tán közel száz font sterling vagy tíz ezer piasterbe. — S mi az ára egy kardnak? — Ha eléggé finom, legfelebb tíz font vagy ezer piaster. — Hát mi az ára egy kenderből font kötélinek? — Az majd semmibe sem kerül. — Mit; és ti angolok tanult és mivelt népnek mondjátok magatokat? — Ti egy kardot ezer piasteren, egy kötelet szinte semmi áron vehettek, és még; is tíz ezer piastert költeni

minden semmire kellőét, kitől menekülni akartok. O minő pallérozottság!

Az Észnek haladása.

A dániai király a sorsjátékot Schleswigben és Holsteinban eltörölte, s az ez által származott jövedelem hiányt fedezendő, pálinka adót akar béhozni.

Hirdetmény sirköveken.

Párizsban még a sirköveket is használják hirdetményekre. A „Père Lachaise“ nevű sirkertben olvashatni egy márvány emlékkövön: „Itt fekszik Servier Baptist János úr, a „Hotel des hautes Alpes“ birto-kosa. Richelieu utczában Nr. 87. vigasztalhatatlan özvegye folytatja az üdvezült mesterségét.

K.